

จำง่าย - ใช้ตลอด สมุดบันทึกวิชา

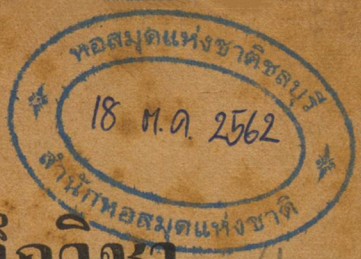
ประวัติศาสตร์ ตอน ๒

ม.ป.ป.
959.3
๙314
2494

สำหรับชั้นมัธยมปลาย
ปีที่ ๔, ๕, ๖.

สมุดบันทึกวิชา

EB. / d
นย. กข.
230

ประวัติศาสตร์ไทย

ชั้นมัธยมปลายตอน ๒

ส. จ. ป. ล.

ชื่อ

โรงเรียน

พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช ๒๔๕๔

ราคาเล่มละ ๑.๕๐ บาท

เลขห้อง หนังสือพิมพ์

เลขหมู่ ขย. กข

๑๕๑.๓

๔๓๑๔

๒๔๑๔

เลขทะเบียน น.๖๒.๒.๐๑๓๗๑๗ (๗๑)

พิมพ์จำหน่ายที่ ไทยวัฒนาพานิช

เลขที่ ๑๘ ไมตรีจิต พระนคร โทรศัพท ๒๐๘๐๗

และตามร้านจำหน่ายแบบเรียนทั่วไป

ผู้จัดทำ

นายเปลื้อง ณ นคร ป.ม.

นายเทือก กุสุมา ณ อยุธยา ป.ม., อ.บ.

นางพงศ์ประยูร คัมภีรานนท์ อ.บ. นายกนก มาณะวิท ป.ม., อ.บ.

นางสาวอรุณ ตาระต์สวัสดิ์ อ.บ. นายอุดม ทิระนวัต พ.ม., ข.บ.

นางสาวจัญญ ภูไทย วท.บ. นางพนมวิทย์ แย้มบุญชู ป.ม.

นางสาวสุดา เอรवारพ ป.ม. นายประจิม กมดคีตย์ ป.ม.

นางสาวประไพ เพ็ชรเลิศ ป.ม. นางสาวประภม จูฑะพุทธิ ป.ม.

นางสาวพนศรี ไชยนิรันทน ป.ม. นายเชย พิชัยนิรันทน ป.ป.

ม.ด. พงษ์สิทธิ์ ดุฑิตน์ ป.ป. นายพรหม สว่างรัตน์ ป.ป.

นายบุญอิสระ ประภาศิริ ป.ม.

ไทยวัฒนาพานิช

๑๘ ถนนไมตรีจิต พระนคร จัดพิมพ์

คำนำ

“สมุดบันทึกวิชา” เป็นข้อหนึ่งข้อสุดท้ายของหนังสือวิชาทุกวิชา สำหรับเป็นคู่มือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สมุดบันทึกหัวข้อสำคัญที่ควรจดจำ และช่วยความจำของท่านให้แม่นยำขึ้น นับว่าเป็นคู่มืออย่างดี ที่นักเรียนจะได้อ่านทบทวนความรู้ให้แม่นยำ ก่อนเข้าสอบได้

วิธีการเล่าเรียนในปัจจุบันก้าวหน้าไปมาก และโดยวิชาต่าง ๆ ขยายกว้างขวางขึ้นตามความเจริญของโลก เรื่องที่เราจะต้องเรียนต้องศึกษากันมากขึ้น เราต้องหาวิธีเรียนให้รู้ได้รวดเร็ว และแม่นยำ เราต้องฝึกสมองให้มีความรวดเร็วขึ้น มิฉะนั้นเราจะก้าวไม่ทันโลก

เพื่อเป็นเครื่องช่วยนักเรียน เราจึงคิดจัดทำหนังสือชุดนี้ขึ้น เป็นสมุดเล็ก ๆ รวบรวมเอาแต่หัวข้อสำคัญ จะได้ไม่เปลืองเวลาอ่าน และนักเรียนจะพกเอาติดตัวไป หยิบขึ้นอ่านได้ทุกโอกาส

ผู้จัดทำหนังสือนี้ ถวายเป็นครูอาจารย์ที่ชำนาญการสอนมาแต่ทางต้น จึงหวังว่าหนังสือชุดนี้จะให้ประโยชน์แก่นักเรียนผู้หวังความก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี

บทนำ

ข้อสังเกตในการเรียนประวัติศาสตร์

นักเรียนควรหัดสังเกตตามข้อต่อไปนี้:—

๑. เหตุการณ์สำคัญอะไรเกิดขึ้นในสมัยใด

๒. ถ้าเหตุของเหตุการณ์นั้น

๓. ผลเป็นอย่างไร

๔. เราจะใช้วิธีใดแก้เหตุร้ายให้กลายเป็นดี ในเมื่อเรากำลังเผชิญหน้ากับ “ประวัติศาสตร์ชาวยุโรป”

ข้อส่งเสริมในการเรียนประวัติศาสตร์

นักเรียนต้อง:—

๑. ความเข้าใจได้ค้นคว้าหาหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มาอ่านเสมอ ๆ

๒. ความจำและพิจารณาญาณ รู้จักเทียบเคียงเหตุการณ์แต่ละสมัย

๓. ความเพียรที่จะทำความเข้าใจให้ซึ้งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะความเข้าใจ ทำให้เกิดความจำที่แม่นยำ

ประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรี

—๒๔—

เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๓๑๐) นั้น บ้านเมืองยับเยินกว่าครั้งใด ๆ หมด เพราะพม่าทำตายบ้านเมืองตามรายทางที่ยกมาจนในที่สุดได้ทำตายกรุงศรีอยุธยา ก่อนที่พม่าจะเด็กทัพกลับ พม่าได้ตั้งให้ศึก (ชาติมอญ) คุมพล ๓,๐๐๐ คน ย้ายค่ายโพธิ์สามต้นเหนือกรุงศรีอยุธยาและให้นายทองอินทร์ตั้งอยู่ที่ธนบุรี เพื่อบรรวบรวมทรัพย์สินสมบัติจากชาวไทยและนำเชลยที่ตกค้างอยู่ส่งไปยังเมืองพม่าต่อไป

เนื่องจากพลเมืองอดหยากและหาญใหญ่เป็นท่งพ่านกไม่ได้ต่างกคุมกันเป็นสมัครพรรคพวกเพื่อบองกันอันตรายที่จะบังเกิดขึ้นด้ภาพการณดงถาดวนเป็นไปตามบ้านเมืองที่เสียแก่พม่า ส่วนเมืองที่มีได้เสียแก่พม่ากตงตวเบนนัดระด้วยกันทงนหน พวกเหล่านใดแตกแยกออกเบนกกเบนเหลาชนเบน ๕ ชุมหนุม คือ :—

๑. ชุมหนุมเจ้าพระยาพิษณุโลก ได้ตั้งตวเบนใหญ่ในเมื่องพิษณุโลก มีอาณาเขตตงแต่เมื่องพิษัย (จังหวัดอุดตรดิตถ์) ถึงเมื่องนครสวรรค์

๒. ชุมนุมนพระสังฆราชา (เจ้าพระฝาง) อยู่ที่เมืองดงวางคบุรี
หรือเมืองฝาง มีอาณาเขตตั้งแต่เมืองพิษณุโลกไปจดแดนหลวง
พระบางเวียงจันทร์

๓. ชุมนุมนเจ้านครศรีธรรมราช ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองนคร
ศรีธรรมราช เรียกกันว่า “เจ้านคร” มีอาณาเขตตั้งแต่แหลมมลายู
ถึงชุมพร

๔. ชุมนุมนกรมหมื่นเทพพิพิธ ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองพมาย
เรียกกันว่า “เจ้าพมาย” มีอาณาเขตตลอดเมืองนครราชสีมา

๕. ชุมนุมนพระยาตากสิน ได้ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองจันทบุรี
เรียกกันว่า “เจ้าตาก” มีอาณาเขตตั้งแต่แดนเขมรขึ้นมาถึงเมือง
จันทบุรี

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

พระราชประวัติ

เป็นบุตรจีนชื่อ ไชย่อง นายอากรบ่อนเบี้ย มารดาเป็นไทยชื่อ
นกเอี้ยง เกิดเมื่อบวช พ.ศ. ๒๒๗๗ เจ้าพระยาจักรีรั้งมุนายกขอ
ไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม อายุ ๙ ขวบได้เล่าเรียนในด้านกวีอาจารย์
ทองด้วงวัดโกษาหวาด อายุ ๓๓ ปี ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระเจ้า
อยู่หัวบรมโกศ มีความรักชอบได้เป็นหลวงยกกระบัตรเมืองตากใน

แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าเอกทัศเมื่อเจ้าเมืองตากถึงแก่กรรมก็ได้เป็น
พระยาตากแทน เมื่อพม่าล้อมกรุงพระยาตากถูกเกณฑ์ตั้งมารักษา
พระนคร มุ่งมือในการรบพุ่งจึงได้เดือนเป็นพระยาวชิรปราการดำริ
ราชการเมืองกำแพงเพชร แต่ยังมีผู้คนไปรับตำแหน่ง คนส่วนมาก
จึงเรียกกันว่า “พระยาตาก” ในการสู้รบกับพม่า พระยาตากได้
คิดอ่านบงกชกรุงศรีอยุธยาอย่างแข็งแรง แต่มิเหตุทำให้ท้อใจ
คือ :—

๑. ออกไปค้าขายพม่าแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากในกรุง
จนต้องถูกศักระหนาบกลับมา

๒. ทางกรุงได้ตั้งท่านไปสมทบกับพระยาเพชรบูรณ์พาทหาร
ออกมาช่วย ท่านเห็นว่าพม่ามากองทัพมากกว่าจึงห้ามพระยาเพชร
บูรณ์ไม่เชอชนยกกองทัพออกรบ เด็ดเดี่ยวตายในที่รบ พระยาตาก
จึงถูกทางในกรุงติเตียนว่าเป็นคนซัด

๓. เาบ่นใหญ่ถึงพม่าที่ยกเข้ามาปล้นพระนคร โดยมีได้รับ
อนุญาตจากศาลาลูกขุนเสียก่อน จึงถูกตำหนิโทษอย่างมากมาย

ด้วยเหตุดังกล่าวแล้ว ทำให้พระยาตากท้อใจ เห็นว่าชนสู้รบ
พม่าต่อไปอีกคงไร้ประโยชน์ จึงได้หนีออกจากกรุงศรีอยุธยาและ
ความตั้งใจแรกนั้นกมความประสงค์แต่เพียงว่า :—

๑. เอาตัวรอด

๒. รวบรวมกำลังยกไปช่วยกรุงเพื่อหาความดีความชอบ แต่
 ทพระยาตากคงตัวเบือนอัสระชนอกชุมหม่นหมองต่างหากนั้น ก็เพราะว่า
 เมื่อพระยาตากคุมทหาร ๓๐๐ คนหนีจากกรุงศรีอยุธยามาถึงเมือง
 ระยอง ได้ไปเกลี้ยกล่อมพระยาระยอง ๆ อนุญาตให้พระยาตากเข้า
 ไปตั้งค่ายในเมืองระยองได้ เมื่อมาแรก ๆ ไม่มีใครทำการขัดขวาง
 เพราะถือว่าเขาเป็นข้าราชการออกมาละลัมเล่บยังอาหาร ภายหลังคณะ
 กรรมการเมืองระยองเกิดกระต้างกระเดื่อง คิดการจะปล้นค่ายพระยา
 ตาก ๆ วิชาวจึงแต่งอุบายซุ่มไพร่พลไว้ไม่ให้พุดจา พวกกรรมการ
 เมืองข้ามคูเข้ามา พระยาตากให้เขาบนยิงก็แตกหนีและได้ตามตีไป
 จนถึงค่ายและตีแตก การที่พระยาตากต่อสู้กับกรรมการเมืองเช่น
 เท่ากับว่าเป็นกบฏ เพราะทางพระนครยังมีได้เสียแก่พม่า พระยา
 ตากสิ้นมีจะอย่างไรจึงต้องเข้าครองเมืองระยองเสียเลย และ
 ไพร่พลก็ยกย่องเรียกว่า “เจ้าตาก” เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากเมืองระยอง
 นี้ทำให้ฐานะและความประสงค์ในชั้นแรกเปลี่ยนแปลงไป

พระยาตากสิ้นต้องการจะเอาเมืองจันทบุรีไว้เป็นกำลัง จึงแต่ง
 ศกอักษรชักชวนพระยาจันทบุรีให้ช่วยกันรบพม่า เพื่อแก้ไขพระนคร
 ให้พ้นจากอำนาจข้าศึก ในตอนแรกพระยาจันทบุรีจะเป็นไมตรี
 ด้วย แต่ภายหลังคิดกลอุบายจะทำร้ายพระยาตากสิ้น พระยาตากสิ้น
 จึงยกทหารเข้าปล้นเมืองในเพดายามด้าม ทรงขับช้างพังควมัญชร

เจ้าชนประตุมืองพังทลายลง ทหารก็กรกันเข้าและได้เมืองจันทบุรี
ไว้ในอำนาจ เมื่อเดือน ๗ พ.ศ. ๒๓๓๐ ต่อจากนั้นพระยาตากดิน
ก็ปราบหัวเมืองชายทะเลตะวันออกไว้ในอำนาจได้จนถึงเชิง และ
ตระเตรียมการที่จะเข้ามาทำสงครามกับกรุงศรีอยุธยา

การก่อกวนสรีภาพของประเทศไทย

พระยาตากดินได้รวบรวมสมัครพรรคพวกอยู่ที่จันทบุรีจัดการ
ต่อเรือรบได้ ๓๐๐ ลำ เกิดยกต่อมผู้คนไทย — จีน ได้ประมาณ ๕,๐๐๐
คน เมื่อมาถึงกองทัพบกทัพเรือเป็นทมนใจแล้ว ก็ยกกองทัพเรือ
เข้าปากน้ำเจ้าพระยามาเมืองธนบุรี ซึ่งมีนายทองอินทร์เป็นผู้นำ
อยู่ ทหารในเมืองธนบุรีเป็นคนไทย จึงไม่มีใครต่อสู้ พระยา
ตากดินจึงตีเมืองธนบุรีได้โดยง่ายและให้ประหารชีวิตนายทองอินทร์
เสีย ด้วยยกทัพขึ้นไปยังกรุงศรีอยุธยา ได้รบกับพม่าที่ค่ายโพธิ์
สามต้น ตีแตกพม่าตายในทัพบ อำนาจของพม่าในประเทศไทย
ก็ถูกทำลายอย่างง่ายดาย

เมื่อเสร็จจากการปราบตีแล้ว พระยาตากดินจึงให้ชุดพระศพ
ของพระเจ้าเอกทัศขึ้นมากวดยพระเพลิงตามขัตติยราชประเพณี

การสร้างกรุงธนบุรีเป็นราชธานี

เหตุที่ไม่ตั้งกรุงอยุธยาเป็นราชธานี

๑. พม่าทางที่จะยกเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยาและมาได้สะดวก
ทั้งทางบกและทางน้ำ

๒. พม่าเผาและทำลายกรุงศรีอยุธยาเสียเกือบหาชนิดไม่ได้
เหลือกำลังที่จะปฏิสังขรณ์ได้ในยุคนั้น

๓. กรุงศรีอยุธยาคว้างใหญ่มาก ไฟรพดมน้อย ถาขาคึก
ยกมาดี เห็นจะรักษาไม่ไหว

เหตุที่เลือกกรุงธนบุรีเป็นราชธานี

๑. กรุงธนบุรีตั้งอยู่ตรงท่งแม่น้ำตกและกว้าง ถาขาคึกยกมา
แต่ลำพงท่งบกกตไดยาก และกรุงธนบุรีอยู่ใกล้กรุงศรีอยุธยา ถา
มอานาจออยทุกกรุงธนบุรี ก็เทากบมอานาจอถึงกรุงศรีอยุธยาด้วย

๒. กรุงธนบุรีเป็นเมืองเด็กเหมาะแก่กำลังที่จะรักษาบทม
บ้อมปราการอยดแลด้วย ถาหากถาขาคึกยกมาเหลือกำลังที่จะต่อสู้
ก็ถาจออยกตบไปจันทบุรีโดยทางทะเลได้สะดวก

๓. กรุงธนบุรีเป็นท่งประชุมการค้าขาย และบดปากนาคินทาง
คติดการคมนาคมทางหัวเมืองฝ่ายเหนือกับต่างประเทศมิให้ช้ออาวช
ยทรกัณฑ์ได้ เป็นการได้เปรียบชุมนุมอื่น ๆ ทางหัวเมืองเหนือ
อีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วพระยาตากสินจึงได้เลือกกรุงธนบุรีเป็น
ราชธานี แต่ตามพระราชพงศาวดารกล่าวไว้ ได้ทรงพระสุบินว่า
สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินแต่ก่อนมาขับไล่มิให้อยู่ จึงตรัสแก่แม่ทัพ
นายกองท่งหาดยวว่า “เมื่อเจ้าของเขาไม่ยอมให้อยู่แล้ว เราก็กไป

สร้างเมืองใหม่อยู่เกิด” ดังนี้ ถ้าหากพระองค์ไม่ได้ทรงพระสุบินจริง
พระองค์ก็มีความประสงค์แต่อย่างเดียวนั้นคือ ไม่ต้องการให้บรรดา
ข้าราชการโต้แย้งหรือคัดค้าน ในการที่พระองค์เลือกกรุงธนบุรีเป็น
ราชธานี เพื่อตัดความยุ่งยากจึงอ้างว่าทรงพระสุบินเช่นนั้น

เมื่อย้ายราชธานีมาตั้งที่กรุงธนบุรีแล้ว ข้าราชการทั้งหลาย
จึงพร้อมกันอัญเชิญปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ครองกรุงธนบุรี ถวาย
พระนามว่า “สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๔” เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๐
พระชนมายุได้ ๓๔ พรรษา แต่คนทั้งหลายเรียกกันว่า “พระเจ้า
กรุงธนบุรี” หรือ “พระเจ้าตากสิน”

การปราบชุมนุมต่าง ๆ

การปราบชุมนุมต่าง ๆ นั้น พระเจ้ากรุงธนบุรี ดำเนินเป็นชั้น ๆ
ดังนี้

๑. ปราบชุมนุมสำคัญที่สุด คือชุมนุมพิษณุโลก แต่ทาง
พิษณุโลกต่อสู้เข้มแข็งมาก พระเจ้ากรุงธนบุรี ถูกบันทึกพระชนม
เห็นจากเมืองพิษณุโลกไม่ได้จึงถอยทัพกลับ

๒. เปลี่ยนนโยบายตีชุมนุมอ่อนแอที่สุด พอหายประจวบ
กัยกกองทัพไปปราบเมืองนครราชสีมา ชุมนุมกรมหมื่นเทพพิพิธ
(เจ้าพิมาย) หัวหน้าชุมนุมถูกประหารชีวิต

๓. ปราบชุมนุมเจ้านคร ที่เมืองนครศรีธรรมราช ชั้นแรก
ให้ทหารเป็นนายทัพยกไป แต่เพียงพลไม่กี่เจ้านคร นายทหาร
ชั้นผู้ใหญ่ต้องนายตายในที่รบ ทรงเห็นว่าปล่อยให้นายทหารทำการ
โดยลำพังมิได้ จึงยกทัพหลวงไปด้วยพระองค์เอง เจ้านครหนีไม่
อาจต่อสู้ได้ ได้ถูกจับตัวมาถวาย

๔. ปราบเจ้าพระฝาง คือหลังจากพระเจ้ากรุงธนฯ ยกไป
ตีเมืองพิษณุโลก พิษณุโลกอ่อนกำลังลง เพราะเจ้าพระยาพิษณุ-
โลกถึงแก่อนิจกรรม เป็นโอกาสให้เจ้าพระฝางยกกองทัพมาตีเมือง
พิษณุโลกได้ เมื่อพระเจ้ากรุงธนฯ ได้เมืองนครศรีธรรมราชไว้ใน
อำนาจแล้ว จึงยกกองทัพไปตีเมืองพิษณุโลก ปราบเจ้าพระฝาง
อันเป็นชุมนุมสุดท้ายที่ยังไม่ได้อยู่ใต้อำนาจของพระองค์ กองทัพ
ที่ยกไปพระยาสมรราชเป็นแม่ทัพหน้า พระเจ้ากรุงธนฯ เป็นกองทัพอ
หลวง พระยาสมรราชตีพิษณุโลกคนเดียวก็เขมืองได้ กองทัพ
กรุงธนบุรีได้เข้าตีเมืองสวรรคบุรีไว้ เจ้าพระฝางหนีไปทางทิศ
เหนือเดียดหายสาบสูญไป ทหารไทยก็เข้าเมืองสวรรคบุรีได้โดยง่าย

เป็นอันว่าการกู้เอกราชจากอำนาจพม่าและรวมไทยเข้าเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกันก็เป็นผลสำเร็จด้วยนามอและ ความกล้าหาญของ
พระเจ้ากรุงธนบุรี

การสงครามกับพม่า

ทำสงครามกับพม่าครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๓๓๐ พระเจ้าอังวะให้
แม่ทัพมาตีเมืองทวายยกทัพเข้ามาปราบไทยทางไทรโยค
ผ่านกาญจนบุรี ราชบุรีมาถึงบางกุ้ง เมืองสมุทรสงคราม ก็ถูก
กองทัพไทยตีแตกยับเยินกลับไป

ทำสงครามกับพม่าครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๓๗ มืดเหตุเนื่องจาก
มอญพากันอพยพเข้ามาในดินแดนไทย อะแซห่วนกตั้งใหญ่ของพม่า
ยกทัพติดตามครัวมอญมาถึงทำดินแดนรบชนะไทย ก็กำเริบยกทัพ
เข้ามาตบค่ายที่บ้านบางแก้ว แขวงเมืองราชบุรี ขณะนั้นพระเจ้า
กรุงธนฯ ถอดจากการรบที่เชียงใหม่ถึงพระนครทราบข่าวศึก ก็
รับสั่งให้กองทัพที่กลับจากทำสงครามเชียงใหม่เลยไปราชบุรีทีเดียว
มิให้ใครแวะบ้านเป็นอันขาดไปตบค่ายล้อมพม่าไว้ จะตีหักจากวง
ล้อมของกองทัพไทยก็ไม่ได้ เลี้ยงอาหารก็ร่อยหรอ ในที่สุดกองทัพ
ไทยจับเชลยพม่าได้ทั้งกองทัพ

ทำสงครามกับพม่าครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๓๘ พระเจ้าอังวะให้
อะแซห่วนก เป็นแม่ทัพยกมาตีไทย สงครามครั้งนี้พม่าเป็นสงคราม
ครั้งใหญ่ที่สุดในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี อะแซห่วนกดำเนินยุทธ
วิธีตามแบบพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง คือทำการยึดหัวเมืองฝ่าย

เห็นว่าเป็นการตักตวงไทยเสียก่อน ให้ไปสุพรรณและไปมะยงวงนวก
ทัพจากเชียงใหม่มาตีเมืองเชียงใหม่ — ตระดมเสบียงอาหารไว้คอย
กองทัพใหญ่

อะแซหวั่นยกทัพเข้ามาทางด่านแม่ละเมา ตั้วเมืองรายทาง
มาตามลำดับ จนมาถึงดอมพิษณุโลกไว้ ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าฯ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าพระยาจักรี เจ้าเมืองพิษณุ
โลก ทำการรบอย่างเข้มแข็งจนสามารถตีทัพพม่าที่ยกมาเดียบค่าย
แตกพ่ายไปหลายครั้ง ถึงกับอะแซหวั่นขอดตัวแล้วสรวลเสียว่า
มดกษณะดี จะได้เป็นกษัตริย์ในภายหน้า (ซึ่งเป็นวิธีการเมืองพม่า
อย่างหนึ่ง) อะแซหวั่นกดตอมเมืองพิษณุโลกอยู่นานจนภายในเมือง
ขาดแคลนอาหาร เจ้าพระยาสุรสีห์และเจ้าพระยาจักรีเห็นเหตุอย่าง
จึงขอพระบรมราชานุญาตตั้งเมืองพิษณุโลก เมื่อได้รับพระบรม
ราชานุญาตก็แตกค่ายพม่าไปตั้งรวมพลอยู่ที่เมืองเพชรบูรณ์ พม่า
ก็เข้าเมืองได้ จุดเพลิงเผาบ้านเรือนและคนทรพยจบเขตยั้งหนไม่
ทันส่งไปเมืองพม่า เสด็จเชิญพระเจ้ามังระขึ้นพระชนม์ จึงจกราชโอรส
ได้ราชสมบัติ จึงมีรับสั่งให้อะแซหวั่นยกกองทัพกลับ พระเจ้า
กรุงธนฯ ก็ให้กองทัพออกติดตามตักจนสุดอาณาเขต

การแผ่อาณาเขต

๓. ตั้วเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๓๓๓ ไปมะยงวงนเจ้าเมืองเชียงใหม่
ยกกองทัพมาตีเมืองสุวรรณโคตม์ เจ้าพระยาสุรสีห์ยกไปช่วย ตั้วพม่า

แตกพ่ายไป เจ้าต่อมเมืองเชียงใหม่ไวทางเชียงใหม่ของกันแข็งแรง
จึงถอยทัพกลับ

พ.ศ. ๒๓๑๕-๒๓๑๖ ไปตั้งพลายกกองทัพมารุกรานอาณาจักร
ไทย แต่ถูกไทยตีแตกพ่ายกลับไปและกองทัพไทยยกขึ้นไปตีเมือง
เชียงใหม่ได้ โดยอาศัยความสามารถของวีรบุรุษองค์หนึ่งคือ
เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์

๒. ตื่นครจำปาศักดิ์ พ.ศ. ๒๓๑๙ เมืองนางรองซึ่งขึ้นต่อ
เมืองนครราชสีมาเป็นกบฏไปขอขึ้นกับเมืองนครจำปาศักดิ์พระเจ้า
กรุงธนบุรีโปรดให้เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ขึ้นไปปราบ
ตีเมืองนครจำปาศักดิ์ แล้วปราบปรามและเกลี้ยกล่อมได้เมืองโขง
เมืองอัตตะปือ เมืองรัตนบุรี ตั้งพระและขุนนาง

๓. ตีเวียงจันทน์ พ.ศ. ๒๓๒๑ พระวอซึ่งเป็นเสนาบดีอยู่
เวียงจันทน์ได้วิวาทกับเจ้าเวียงจันทน์ จึงหนีมาตั้งอยู่ที่ดอนมดแดง
(จังหวัดอุบลราชธานี) แล้วอ่อนน้อมต่อไทย ภายหลังเจ้าเวียง
จันทน์ยกกองทัพมาจับพระวอฆ่าเสีย พระเจ้ากรุงธนบุรีเกรงว่าหมิ่น
พระเดชานุภาพ โปรดให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (เจ้าพระยา
จักรี) กับเจ้าพระยาสุรสีห์ยกไปตีเวียงจันทน์ได้ชัยชนะ และขยาย
อาณาเขตไปจนถึงแดนญวน ตอนยกทัพกลับได้ พระแก้วมรกต
และ พระบาง มายังกรุงธนบุรี

๔. **ตีเขมร พ.ศ. ๒๓๑๒** ในเขมรเกิดการจลาจล กองทัพไทยยกไประงับเหตุได้เมืองเสียมราฐ แต่มีข่าวว่าพระเจ้ากรุงธนบุรีพระชนมจรงยกทัพกลับ ทางเขมรเกิดจลาจลวุ่นวาย พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก และเจ้าพระยาสุรสีห์ยกไปอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. ๒๓๒๓ ได้เมืองบันทายเพชรและเมืองอื่นๆ อีกหลายเมือง แต่ได้ทราบข่าวว่าทางกรุงธนบุรีเกิดจลาจล (ตอนปลายรัชกาล) จึงได้เลิกทัพกลับ

กรุงธนบุรีเกิดจลาจลและกบฏ

การที่กรุงธนบุรีเกิดการจลาจลดังนี้ เนื่องด้วย :—

๑. พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงตรากตรำมากเกินไป และประกอบด้วยไม่พระทัยการศาสนาเกินขนาด ถึงกับเสด็จมานั่งกรรมฐานที่วัดบางยี่เรือเหนือๆ ทำให้บรรพตและด้วยผิดเวลาดังจึงได้พินเพื่อนตามลำดับจนถึงสัญญาวิปลาส ตำนานว่าพระองค์บรรลุนิพพาน บังคับให้พระสงฆ์กราบไหว้เหมือนข้าราชการทั้งปวง และนอกจากนี้พระองค์ยังหวาดระแวงไปว่า มีผู้ลอบพระราชทรัพย์ ส่งด้วยใบบอกเข้ามาทำโทษต่าง ๆ ถึงแก่ให้ช่างไฟทงเป็นกบฏ ประชาชนจึงพากันเดือดร้อนทั่วไป

๒. อาจเป็นเพราะอาศัยรักในหม่อมฉิมและหม่อมอมต ซึ่งเป็นบาทบริจาริกาที่โปรดมาก ต่อมาผู้กล่าวฟ้องว่ามีความผิดได้พิจารณา

แล้ว ก็ให้เขียนเอานาเกดอรต ผ่าอกเขาเกดอทาตคิมอดคทา เมื่อ
 ดำเร็จไทยแล้วจึงได้คิด ทำให้พระองค์เสียพระทัยมาก และพระสติ
 ก็เสื่อมเพื่อนฝูงแต่หน้ามาเป็นด่าดบ เมื่อพระทัยไม่คอยดีประกอบ
 กับไปนั่งวนด้นหาเข้าด้วย ก็เลยทำให้เสียพระสติ จนถึงกับคิดว่า
 พระองค์บรรลุนิพพาน

๓. พระวิษิตณรงค์ได้รับผูกอากรไปเก็บเงินภาคหลวงจาก
 คนชุกตพรพยแผ่นดินที่กรุงเก่า ซึ่งชาวกรุงเก่าได้ฝังไว้ ไปเกาะกุม
 เร่งเอาจากราษฎรโดยอำนาจ ชาวเมืองพากันเกลียดชังก่อการกบฏ
 เข้าปล้นจวนเจ้าเมือง ส้มเค็ญพระเจ้ากรุงธน ฯ ให้พระยาสุรศักดิ์ ฯ
 ไปชำระ พระยาสุรศักดิ์ ฯ กลับเข้ากับพวกกบฏ และพาพวกกบฏ
 มาจับตัวพระเจ้ากรุงธน ฯ ให้ตั้งราชสมบัติและบังคับให้ผนวชเสีย
 แล้วพระยาสุรศักดิ์ ฯ ตั้งตนเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินว่าจะรักษาราช-
 สมบัติไว้รอทำเจ้าพระยามหาษตริยศักดิ์ ต่อมาคิดการกำเริบจะเป็น
 ใหญ่ด้วยเอง จึงคิดการกำจัดพระสุริยอภัย แต่ไม่สำเร็จ พอสมเด็จพระ
 เจ้าพระยามหาษตริยศักดิ์เสด็จกลับจากทำศึกเมืองเขมร ข้าราชการ
 และราษฎรพากันต้อนรับขอเชิญครองราชย์ เพื่อบอญกนิมให้เกด
 การจากดลสืบไป และด้วยความเห็นชอบของบรรดาข้าราชการ
 และราษฎร พระองค์จึงยอมรับ และให้นำตัวสมเด็จพระเจ้ากรุงธน ฯ
 มาปรึกษาโทษ ข้าราชการเห็นพร้อมกันว่าให้สำเร็จโทษเสีย เมื่อ

มติของข้าราชการและราษฎรเห็น ประกอบกับศักกายนอกกย
ไม่ได้รับรู้ ถ้าจะคุมขังไว้ ก็จะเป็นเครื่องมอของผู้หาอำนาจอื่น ๆ
การจลาจลก็คงจะต่อไปไม่หมดสุด จึงยอมอนุญาตให้เป็นไป
ตามคำปรึกษาของข้าราชการสมเด็จพระเจ้ากรุงธน ฯ เมื่อต้องดำริ
โทษนั้น ชนอายุได้ ๔๘ พรรษา นับเป็นต้นสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี
ซึ่งมีอายุเพียง ๑๕ บดวยประการนั้น

ประวัติศาสตร์สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

การสงครามกับพม่า

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พระเจ้าปดุงเมื่อปราบปรามบ้านเมืองใกล้เคียงเรียบรอยแล้ว
ก็คิดจะยกกองทัพมาตีเมืองไทยให้เป็นเกียรติยศเช่นกษัตริย์พม่าวงศ์
ก่อน ๆ พระเจ้าปดุงตั้งพระทัยจะเอาชนะไทยด้วยกำลังทุ่มเท จึง
เกณฑ์กองทัพใหญ่ทางบกและทางเรือ ๘ ทပ်ด้วยกัน ยกเข้ามา
ทุกด้านทุกช่องหวังจะให้ไทยเกิดตั้งเตพะวักพะวนในการต่อสู้

พม่ากับไทยทำสงครามติดพันกัน ๓ แห่ง คือ :—

๑. ที่ทุ่งลาดหญ้า แขวงเมืองกาญจนบุรี
๒. ที่ตำบลปากพิง ไต้เมืองพิษณุโลก
๓. ทางบักชีไต้

ในที่สุดพม่าก็ต้องเสียไทย แยกกันไปทุกทาง ดังความ
 ครองนางทกเรียกว่า “สงครามเกาทัณฑ์” เพราะพม่ายกกองทัพมา
 ตีไทยถึง ๙ ทวีป บางทีก็เรียกว่า “สงครามดาตหย้า” เพราะการ
 รบที่ดาตหย้าเป็นผลตัดสินความแพ้ชนะของการรบทุกด้าน

เหตุที่ทำให้พม่าทำการไม่สำเร็จ

๑. ยุทธวิธีสู้ไทยไม่ได้
๒. พระเจ้าปะดุงประมาท เพราะการทำให้ไพร่พลเป็นจำนวน
 มากยกมาหลายทิศหลายทางมาตีกรุงเทพฯ พร้อม ๆ กันทุกด้านเนน
 เป็นการเห็ดอวดดี
๓. ไม่คิดถึงความยากลำบากในการดำเตียงเสบียงอาหารให้
 พอเลี้ยงกองทัพ จึงไม่อาจทำสงครามยืดเยื้อได้
๔. ทำให้กำลังแยกกัน ไทยจึงตั้งรับไว้อยู่ ถ้าหากยกเข้า
 มาทางเดียวกัน ไทยจะไม่แพ้ประคุด เพราะไพร่พลพม่ามากกว่าไทย
 สงครามทำดินแดง พ.ศ. ๒๓๒๙ เมื่อพระเจ้าปะดุงแตกทัพ
 กลับไปครั้งสงครามดาตหย้าแต่ก็ระอาพระทัย ตั้งใจทำสงคราม
 แก้ว พยายามแก้ไขข้อบกพร่อง ยกมาทางด้านพระเจดีย์ดามองค์
 ทางเดียวและเตรียมเสบียงอาหารทำสงครามเป็นแรมปี ให้พระมหา
 อุปราชามาตั้งค่ายมณฑลดินแดงและดามดบแขวงเมืองกาญจนบุรี

ทางกรุงเทพ ฯ ทราบข่าวศึก จิตทพเบ็นต้องทพ กองทัพหลวง
 เขตค่ายพม่าทางดินแดง กองทัพกรมพระราชวังบวร ฯ เขตทล้ามดบ
 ระดมคัพร้อม ๆ กัน รบ ๓ วันก็ยึดค่ายพม่าได้ทุกค่าย พม่าแตก
 หนีไป

สงครามลาดหญ้า (พ.ศ. ๒๓๒๘) พม่าแพ้ไทยก็พออ้างว่า
 เตรียมการรบพร้อมผิดพลาด แต่ในสงครามทำดินแดง (พ.ศ. ๒๓๒๘)
 พม่าเตรียมการทุกอย่างโดยรอบคอบแล้ว แต่ก็ไม่วายแพ้ไทย ทำให้
 พม่าเช็ดชยาคณมอไทย — เด็กความคิดที่จะมาตีกรุงเทพ ฯ อีกต่อไป
 และเบ็นเหตุให้ไทยยกทัพไปตีพม่าเป็นการตอบแทน

ไทยยกทัพไปรบพม่า พ.ศ. ๒๓๓๐ เตรียมพล ๘ หมื่นจะตี
 เมืองทวายเบ็นการแก่แก่น พอดิมศึกเมืองเหนือ จึงให้กรมพระราช-
 วังบวร ฯ ยกไปทางเหนือพล ๒ หมื่น ส่วนพระบาทสมเด็จพระพุทธ
 ยอดฟ้า ฯ คุมพล ๒ หมื่นข้ามภเขาบรรทัดไปตีเมืองทวาย ตั้ค่าย
 พม่าได้หลายแห่งแต่ไม่ดำมารัดหักเมืองทวายได้ เพราะเกิดขัดสน
 เต้ียงอาหาร พักไพร่พลอยู่ ๑๕ วันก็จำใจต้องยกทัพกลับ

ไทยยกไปรบพม่า พ.ศ. ๒๓๓๖ เมืองทวาย ตระนาวศรีและ
 มะริดมาดวามักคิดชอชนกับไทยเบ็นการได้เปรียบ จึงยกกองทัพไป
 ทำสงครามกับพม่าอีก เกณฑ์ชาวเมืองทั้ง ๓ เมืองเข้าดมทบใน
 กองทัพ แต่พวกนยงรักพมามากกว่าไทย จึงก่อการกบฏชน ไทย

จึงต้องทำสงคราม ๒ ฝ่าย รบกับพม่าฝ่ายหนึ่งปราบกบฏฝ่ายหนึ่ง
แต่บึงอาหารก็ขาดแคลนจึงได้โปรดให้กองทัพไทยถอยกลับทุกทัพ
การยกทัพไปตีพม่าใน พ.ศ. ๒๓๓๖ จึงไม่เป็นผลสำเร็จ

การกำจัดอำนาจพม่าในเขตลานนา หัวเมืองตานาไทยเป็น
ถิ่นอุดมด้วยข้าวและผลไม้เมืองใหญ่ พม่าพยายามยึดไว้เสมอ เพราะ
ถ้าพม่าตั้งฐานทัพที่เมืองเชียงใหม่ได้แล้วก็จะมีอำนาจคุกคามหัว
เมืองเหนือได้ง่าย ฉะนั้นพระเจ้าปดุงจึงพยายามยึดเขตตานาไว้
ในอำนาจ แต่กรมพระราชวังบวร ฯ ยกไปปราบต้องถอยทัพกลับ

พ.ศ. ๒๓๔๕ พม่ายกกองทัพหวังจะตีตานาคืนจากไทย แต่
พระยาภาณุวงศ์รักษาเมืองเข้มแข็ง พม่าตีหักเอาเมืองไม่ได้จึงถอย
กรมพระราชวังบวร ฯ ยกขึ้นไปช่วยถึงเมืองเถินประจวบเป็นโรค
ทางกรุงจึงตั้งกรมพระราชวังหลังตามเสด็จไปช่วย ตีพม่าแตกหนีไป
เชียงใหม่ กองทัพไทยยกตามไปตีเชียงใหม่ได้ใน พ.ศ. ๒๓๔๗

สมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ฯ เกรงว่าพม่าจะไปตั้งมั่นตามหัว
เมืองตอ เช่น จึงโปรดให้กองทัพเจ้าเมืองประเทศราชฝ่ายเหนือไป
ปราบปรามให้สิ้นหวังเสียที่ เมืองต่าง ๆ ก็ยอมศิโรราบกัน ดั่งนั้น
ไทยจึงได้หัวเมืองน้อยใหญ่ในแคว้นตอ เช่น ดิบดองบันนา รวมเข้า

ในราชอาณาจักรถึง ๔๐ หัวเมืองอาณาเขตไทยข้างฝ่ายเหนือจึงได้
ประชิดแดนจีน

อาณาเขตในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ฯ

ทิศเหนือ ได้อาณาเขตคือ จีน ดิบดองปันนา จดดินแดน
ประเทศจีน

ทิศตะวันออก ได้ดินแดนเขมรจนไปจดญวนเหนือและญวนใต้
ทิศใต้ จดไทรบุรี

ทิศตะวันตก จดเขตแดนมอญ

หัวเมืองสำคัญที่เขามารวมในพระราชอาณาจักรในสมัยรัชกาล

ที่ ๑

ทางเหนือ ได้แก่อำเภอเมืองดอ จีน เชียงรุ่ง เชียงตุง เชียงแตง
ทางตะวันออก ได้แก่อำเภอเมืองเขมร พระตะบอง เดียมราชู
ทิศใต้ ได้แก่อำเภอเมืองมลายู เช่นกตันตัน ตรังกานู

การสงครามกับพม่า

ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เหตุการณ์เกี่ยวกับประเทศพม่า

ในตอนปลายรัชกาลที่ ๑ พระเจ้าปดุงเห็นไทยอ่อนกำลัง

ด้วยกรมพระราชวังบวร ฯ ผู้เข้มแข็งในการทัพศึกก่อกวนพระชนม์ด้วย

แล้ว ทั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ก็ทรงพระชรามาก จึง
เตรียมกองทัพยกมาตีไทยอีก

ใน พ.ศ. ๒๓๕๑ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ๑ ด้วย
ราชย์ได้ ๒ เดือน พระเจ้าปดุงให้ระเคิงหัวนยกกกองทัพมาตีหัวเมือง
ไทยทางบกได้ ทางกรุงทราบจึงโปรดให้เกณฑ์ทัพไปสู้พม่า แต่
กว่าจะยกไปถึง พม่าก็ตีเมืองตะกั่วทุ่งตะกั่วป่า เพราะไม่มีใคร
ป้องกัน แล้วล้อมเมืองถดางและเมืองภูเก็ตไว้ พม่าพยายามตีหลาย
ครั้งก็ไม่ตีเมือง เพราะพระยาถดางรักษาเมืองอย่างเข้มแข็ง พม่า
ทำอุบายเล็กทัพกลับ พระยาถดางไม่เข้าใจในอุบาย ปลดปล่อยให้ชาว
เมืองออกไปหาเสบียงอาหาร พม่าหัวนยกกทัพมาตีเมืองถดางอีก
รักษาเมืองได้ ๒๗ วัน ดันเสบียงอาหารกลับเมืองถดางแก่พม่า พอ
ทราบว่ากองทัพไทยยกมา ก็เตรียมชนทพยและผู้คนกลับ คืนวัน
หนึ่งลมพายุกล้า พม่าได้ยินเสียงคลื่นกระทบฝั่งดำคึกว่า เสียงบน
กองทัพไทย จึงตั้งอพยพลงเรือหนีโดยด่วน ก่อนไปได้เผาเมือง
ถดางเสียสิ้น กองทัพไทยไปถึงก็ล้อมได้ฆ่าพม่าที่ยิงเหตอและจับ
ได้เป็นจำนวนมาก แล้วกวาดต้อนพลเมืองมาตั้งเมืองใหม่ทาง

พ.ศ. ๒๓๕๓ พระเจ้าจกกายเมง คิดจะยกทัพมาตีไทยอีก
พระยาไทรบุรีก็เฝ้าเฝ้าเจ้าข้าพม่า ทางไทยทราบก็เตรียมขัดตาทัพไว้

พม่าเกรงว่าจะสู้ไทยไม่ได้จึงมิได้ยกมา ส่วนพระยาไทรบุรีเดียดหนีไปอยู่ในแดนอังกฤษ

พ.ศ. ๒๓๖๖ พระเจ้าจักรกายแมงชวนพระเจ้าเกียตนามมินมาง กษัตริย์ญวนให้ช่วยกันตั้งเมืองไทย ญวนไม่ยอมเข้าด้วย พอดีพม่าเกิดสงครามกับอังกฤษ เดียดหนีโอกาสที่จะยกกองทัพมาตีไทยได้อีกต่อไป

ประวัติศาสตร์ไทยกรุงรัตนโกสินทร์ยุคปัจจุบัน

เริ่มแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลต้นแบบสมัยที่ชาวตะวันตกมาอำนาจมากขึ้นในทางแถบตะวันออก และประเทศไทยจำเป็นต้องติดต่อกับชาวตะวันตกด้วย พระองค์จึงพยายามศึกษาเล่าเรียนภาษาอังกฤษ จนสามารถใช้ความรู้ภาษาอังกฤษในการเจรจากับต่างประเทศได้ นอกจากนี้ยังโปรดให้จ้างหม่อมเลียวโนเวนส์ (Leonowens) จากสิงคโปร์มาเป็นครูสอนภาษาอังกฤษให้แก่พระบรมวงศ์วงศ์และข้าราชการ ตลอดจนลูกหลาน โดยทรงตระหนักว่าจะมีประโยชน์แก่ทางราชการสืบไป ภายหน้า

การสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ

สมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษโปรดให้เซอร์ยอห์น เบอริง (Sir John Bowring) เป็นทูตเข้ามาทำหนังสือ

สัญญาทางพระราชไมตรี และหวังค้าขายติดต่อไปไทยรับทำไมตรี
ใน ปี พ.ศ. ๒๓๘๘ • ทำให้ชาวอังกฤษได้รับความสะดวกหลาย
ประการ แต่ข้อที่เสียหายแก่ไทยคือชาวอังกฤษและคนในบังคับ
อังกฤษไม่ต้องขึ้นศาลไทย แต่ขึ้นศาลกงสุลของอังกฤษ และไทย
จะเก็บดินค้าเข้าไม่ว่าประเภทใด ๆ ได้ไม่เกินร้อยละ ๓ ไทยแก้
สัญญาใดแต่ของเสียไพร่บริกตณคน และตรึงงานเป็นการตอบแทน
ส่วนที่เกี่ยวกับเก็บภาษีสินค้าเข้า เพิ่งมาแก้ไขได้ในรัชกาลที่ ๖
นั่นเอง

พ.ศ. ๒๓๘๘-๒๔๑๑ ประเทศต่าง ๆ ทั้งในยุโรปและอเมริกา
ก็ได้แย่งกันเข้ามาทำสัญญาทางพระราชไมตรีเป็นลำดับ ดำเนินเช่น
เดียวกับที่ได้ทำกับอังกฤษไปแล้วนั้น

โปรดเกล้าฯ ตั้งทูตไปตอบแทนประเทศอังกฤษ ในรัชกาล
สมเด็จพระนางวิคตอเรียครั้งหนึ่ง และประเทศฝรั่งเศสในรัชกาล
เจ้าพระโปเลียนที่ ๓ อีกครั้งหนึ่ง

เนื่องจากมีชาวต่างประเทศเข้ามาทำการค้าขายมากขึ้น และ
ทรงทราบว่า ฝรั่งเศสหมิ่นชวราชการไทยที่ไม่ยอมเสีย เมื่อพระองค์
เสด็จขึ้นเสวยราชย์จึงดำรัสให้ชวราชการทุกคนยอมเสียเข้าเฝ้า และ
โปรดให้ตั้งตำรวจนครบาลขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อรักษาความสงบ
ภายในพระนครและรักษาสันติของชาวต่างประเทศ

ประเทศเขมรหลุดจากอำนาจไทย

ในสมัยสมเด็จพระนโรดมปกครองประเทศเขมรนั้นเกิดกบฏขึ้นในเมือง เด็ดจันห์ไปอยู่พระตะบอง ทางกรุงเทพฯ ดังกองทัพปราบปรามกบฏแล้วเชิญเด็ดจันห์เด็จพระนโรดมมาประทับกรุงเทพฯ ๓๐๕ วัน ก็โปรดให้พาออกไปอยู่เมืองอุดงยาชัยเป็นกษัตริย์เขมรต่อไป แต่ชนกับไทย

พ.ศ. ๒๔๐๖ ฝรั่งเศสบังคับให้พระเจ้านโรดมทำสัญญายอมอยู่ใต้อารักขาของฝรั่งเศส โดยความกดดันทางการเมืองพระเจ้านโรดมยอมทำสัญญาด้วยความจำใจ ต่อมาอีก ๕ ปีฝรั่งเศสบังคับให้ไทยทำสัญญารับรองอำนาจอารักขาของฝรั่งเศสในเขมร ไทยเรากำตั้งน้อยกว่าก็ต้องยอมด้วยเห็นว่าไม่มีหนทางใดดีกว่านั้นเป็นอันว่า ไทยเราได้เสียดินแดนเขมรทั้งประเทศ เว้นแต่เมืองพระตะบอง ศรีโสภณและเดียมราชู และเกาะต่าง ๆ ทางทะเลใกล้ประเทศเขมรอีก ๖ เกาะ

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ได้ทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไขการปกครองส่วนกลางคือแบ่งออกเป็น ๓๐ กระทรวง :— กลาโหม, การต่างประเทศ, มหาดไทย,

หอสมุดแห่งชาติชลบุรี

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

๒๕

นครบาด (เวียง), วัง (เหมือนเก่า), พระคลังมหาสมบัติ (คลัง), เกษตราธิการ (นา), ยุติธรรม, ธรรมการและโยธาธิการ เมื่อจัดตั้งกระทรวงใหม่แล้ว โปรดให้เสนาบดีมั่งเกียรติกษัตริย์เดิมออกทั้งหมด ไม่ถือว่าเป็นนอกรรมหาเสนาบดีหรือจตุสดมภ์อย่างเก่า

ส่วนการปกครองส่วนภูมิภาคนั้นกรมหัวเมืองเข้าเป็นมณฑล ทรงตั้งข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้สำเร็จราชการมณฑล ให้หัวเมืองมณฑลราชการเมืองเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ แล้วแบ่งอาณาเขตเมืองออกเป็นอำเภอ ตำบล หมู่บ้านเพื่อสะดวกแก่การปกครอง พระราชกรณียกิจที่สำคัญในรัชกาลสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การเลิกทาส พระองค์เห็นความไม่ยุติธรรมระหว่างคนชั้นสูงกับคนจนในเวลานั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกพระราชบัญญัติเลิกทาสเสีย

การทหาร โปรดให้จัดการทหารตามแบบแผนและฝึกหัดตามยุทธวิธีชาวยุโรป ตั้งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาทหารในยุโรป เพื่อนำความรู้มาใช้ในบ้านเมือง จัดทหารบกทหารเรือขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๓๐ ให้ตรา พ.ร.บ. จัดการทหาร พ.ศ. ๒๔๓๗ ทรงตั้งกระทรวงกลาโหมขึ้นและตรา พ.ร.บ. เกณฑ์ทหารใน พ.ศ. ๒๔๔๘

การศาล ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น จัดตั้งศาลโบรืตภา ศาล
สถิตยยุติธรรม ให้ยกเลิกวิธีพิจารณาโดยจารีตนครบาล ทังการ
ลงโทษด้วยการทรมานต่าง ๆ โดยสิ้นเชิง

การตำรวจนครบาล จัดให้มีมากขึ้น และตั้งตำรวจจร
ตามหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อตรวจตราปราบปรามโจรผู้ร้ายได้ทั่วถึง

การเก็บภาษีอากร เพื่อกันการรวัไห้ รัฐบาลเป็นผู้จัดการ
เก็บเองโดยตรง ได้โปรดให้กระทรวงการคลังออกถนนบัตรขึ้นใช้
เพื่อความสะดวกและความปลอดภัย

การรถไฟ โปรดให้สร้างทางรถไฟสายนครราชสีมา (พ.ศ.
๒๔๓๙) สายกรุงเทพ ฯ - อยุธยา (พ.ศ. ๒๔๔๖) สายเหนือเดินถึง
จังหวัดอุดรธานีและตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสะดวกแก่การ
คมนาคมของราษฎร พระราชทานอำนาจพิเศษให้บริษัทเดินรถราง
ในจังหวัดพระนคร และ จังหวัดพระประแดง กับรถไฟแขวงพระพุท
บาทและระหว่างกรุงเทพ ฯ กับสมุทรสงครามอีกด้วย

การโทรเลข จัดการโทรเลขขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๓๒
และใน พ.ศ. ๒๔๓๖ ก็ตั้งเป็นกรมโทรเลข โปรดให้ตั้งกรมไปรษณีย
ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๓๖ ต่อมาโปรดให้รวมเป็นกรมเดียวกัน และขยาย
การไปรษณียโทรเลขออกไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ใน พ.ศ. ๒๔๓๙
ได้ส่งผู้แทนไปประชุมดำกดไปรษณียเป็นครั้งแรก

การศึกษา ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวังตอน
หนึ่งคือแก่พระบรมวงศ์านุวงศ์และบุตรหลานข้าราชการ ด้วยขยาย
ไปถึงราษฎรโดย จัดตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดมหรธรรณพารามเป็นครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๓๕ จัดตั้งกระทรวงธรรมการและจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัด
ครูเป็นครั้งแรก โปรดให้มีการสอบชิงทุนไปศึกษาวิชาต่างประเทศ
เป็นการอุดหนุนแก่ผู้เรียนดึกอดวย

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

การตั้งกองเสือป่าและลูกเสือ

ได้จัดตั้งกองเสือป่าขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ เพื่อฝึกหัดข้าราชการ
ที่ยังไม่เคยเป็นทหาร ให้มีความรู้ทางยุทธวิธี จัดตั้งกองลูกเสือขึ้น
ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ ตามโรงเรียนต่างๆทั่วพระราชอาณาจักร ถึงกับ
กมการซ้อมรบระหว่งเสือป่ากับลูกเสือ พระองค์ทรงอบรมสั่งสอน
เสือป่าด้วยพระองค์เอง

การปลุกใจพลเมืองให้รักชาติ พระราชดำรัสในการเปิด
สถานที่สำคัญต่าง ๆ กัด ทพระราชนานแก่ข้าราชการทั่วๆ ไปกิด
ถ้วนแต่เดอนัดให้คนไทยรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
ของตนเอง นอกจากนยังทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวแก่
การปลุกใจให้รักชาติ ดังในหนังสือพิมพ์ใช้นามปากกา อัครพายุ
บ้าง รามจิตติ บ้าง

การสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ยกโรงเรียนมหาด
เด็กหลวงซึ่งตั้งขึ้นตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ ขึ้นเป็นโรงเรียนข้าราชการ
พลเรือน ครั้นใน พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้ยกโรงเรียนขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๖๔ เพื่อ
บังคับให้เด็กเข้าเรียนจนจบชั้นประถมศึกษา

การปรับปรุงพระราชกำหนดกฎหมาย กฎหมายที่ตราขึ้นใน
รัชกาลนั้นคือ พ.ร.บ. เกณฑ์ทหาร, พ.ร.บ. โรงเรียนราษฎร์, พ.ร.บ.
ประถมศึกษา, พ.ร.บ. ขนานนามสกุล, พ.ร.บ. การแพทย์, ทำ
ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์, ออกกฎหมายเกี่ยวกับการค้าการเดิน
ต้นตอวงศ์ นอกจากนั้นยังทำตั้งเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองอีกหลาย
อย่างเช่นตั้งกรมรักษาพันธุ์ปลา คัดเลือกมดดิน กรมร่างกฎหมาย
เปลี่ยนธงช้างเป็นธงไตรรงค์ เปลี่ยนใช้ ร.ศ. เป็น พ.ศ. นับเวลา
นาฬิกา ตั้งคำนำหน้านาม เด็กโรงเรียนเบญจมเทววิทย ก ข เป็นต้น

การนำประเทศเข้าร่วมฝ่ายสัมพันธมิตรรบเยอรมัน พ.ศ.
๒๔๖๐-๒๔๖๑ เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๓ ขึ้นในยุโรปนั้น ไทย
ประกาศตัวเป็นกลางจนกระทั่งวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๖๐ จึง
ประกาศสงครามกับเยอรมันและฮอลันดา - อังกฤษ ทั้งได้จัดทหาร

อาสาออกไปรบถึงในทวีปยุโรปด้วย ทำให้นานาชาติรู้จักประเทศไทยดีขึ้น หลังจากมหายุทธสงครามครั้งนั้นยุติลงแล้ว ประเทศไทยก็มีฐานะเทียบเท่าเทียมให้ดั่งประเทศผู้พันธมิตรทั่วไปในการทำสนธิสัญญาสันติภาพและสัญญาอื่นๆ และยังเจรจาปลดปล่อยสนธิสัญญาต่างๆ ที่ไทยทำไว้กับนานาประเทศจนเป็นผลสำเร็จ สนธิสัญญาใหม่มีข้อสำคัญ ๒ ประการ คือ :-

๑. ไทยได้รับเอกราชทางศาล
๒. ในเรื่องพิพาทอรรถาธิษฐานคดีการ เรายึดสิทธิเก็บในอัตราใด ๆ ก็ได้ (ก่อนนั้นเก็บได้ร้อยละสาม)

การบำรุงและฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ศิลปวิทยา วรรณคดีและนิติศาสตร์สมัยราชวงศ์จักรี

พระพุทธศาสนา

รัชกาลที่ ๑ สร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม อัญเชิญพระแก้วมรกตมาประดิษฐาน ตั้งคายนาวพระไตรปิฎก

รัชกาลที่ ๒ สร้างวัดสุทัศน์ วัดไชยพฤกษ์มาดา บูรณะวัดแจ้ง พระราชทานนามว่า “วัดอรุณราชวราราม” ตั้งสมณทูตไปลังกา ได้กิ่งโพธิ์ที่ตอนจากต้นโพธิ์ที่เป็นพันธุ์ของต้นศรีมหาโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ มาปลูกที่วัดมหาธาตุและวัดสระเกศ

รัชกาลที่ ๓ ข้าราชการสร้างพระไตรปิฎก บำรุงการศึกษา
พระปริยัติธรรม สร้างวัดราชโอรส, ราชันดิดาและเทพธิดา สร้าง
เจดีย์และพระพุทธรูปคือพระสัมพุทธเจดีย์ที่ปากนาและทวดพระเชตุพนฯ
พระปรารักษ์ใหญ่ทวดดัดระเกศ สร้างพระพุทธรูปปฏิมากรห้ามสมุทร
หุ้มทองคำ ๒ องค์

รัชกาลที่ ๕ พ.ร.บ. จัดการทหาร ตั้งกระทรวงกลาโหม
พ.ร.บ. การเกณฑ์ทหาร ตั้งกระทรวงยุติธรรม ตั้งศาลโบริศนา
ตราพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ออกกฎหมายว่าด้วยการเด็กทาส
เด็กกรรมเนียมหมอบเฝ้า ให้นับวันทางสุริยคติ ฯลฯ

รัชกาลที่ ๖ พ.ร.บ. การเกณฑ์ทหาร พ.ร.บ. โรงเรียน
ราษฎร พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ร.บ. ขนานนามสกุล พ.ร.บ.
การแพทย์ ทำประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ออกกฎหมายเทียบবাদ
ว่า ด้วยการสืบสันตติวงศ์ นอกจากนั้นได้จัดตั้งกรมรักษาพันธุ์ปด
คลังออมสิน กรมร่างกฎหมาย เปดียนธงช้างเป็นธงไตรรงค์ เปดียน
ใช้ ร.ศ. เป็น พ.ศ. นับเวदानาฬิกา ตั้งค่านาฬานาม เด็กชาย
เด็กหญิง นางสาวและนาง เด็กโรงบ่อนเบยและหอย กข เป็นต้น

รัชกาลที่ ๗ ทรงเลือกเจ้านายผู้ใหญ่เป็นอภิรัฐมนตรี เพื่อ
ปรึกษาราชการแผ่นดิน & พระองค์ แกะไขสัญญาใหม่กับรัฐบาล
นานาประเทศ เด็กศาลกงสุล ขันนักษาเข้าใหม่ตั้งแต่รอยตะ &

ถึงร้อยละ ๕๐ ยกเลิกสิทธิพิเศษต่าง ๆ โปรดให้ตรา พ.ร.บ. องค์-
มนตรีชนใหม่ ตั้งองค์มนตรี ๕๐ ท่านสำหรับปรัการราชการ นอก
จากนี้โปรดตรา พ.ร.บ. ข้าราชการพลเรือนและตุลาการ พ.ร.บ. สมุด
เอกสารและหนังสือพิมพ์ พ.ร.บ. การพนัน พ.ร.บ. ฝิ่นเพิ่มเติม
พ.ร.บ. วรรณกรรมและศิลปกรรม เป็นสมัยที่ประเทศเปลี่ยนแปลง
ปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย
กฎหมายสูงสุดของประเทศคือกฎหมายรัฐธรรมนูญ
ความเจริญที่ได้รับจากต่างประเทศ

ชาวโปรตุเกส ในรัชกาลพระรามาธิบดีที่ ๒ วิชาปณและ
สร้างบ่อน

ชาววิลันดา ในรัชกาลพระนเรศวร สร้างเรือ

ชาวฝรั่งเศส ในรัชกาลพระนารายณ์ การค้าและ
สร้างเมืองดพบุรี

ชาวอังกฤษ ในรัชกาลพระจอมเกล้า ฯ การเดินเรือและ
การศึกษา

การพิมพ์ ในรัชกาลที่ ๓ นายร้อยโทเจมส์ได้ชาวอังกฤษ
คิดทำชนบทเมืองเบงกอล พวกมิชชันนารีชาวอเมริกันเข้ามาตั้งสอน
คริสต์ศาสนาในกรุงเทพ ฯ ต้อง การจะแจกหนังสือศาสนาเป็นภาษา
ไทย จึงไป ขอซื้อตัวพิมพ์ที่นายร้อยโทผู้นี้ คิด ขึ้น มา พิมพ์ หนังสือ

ศาสนาที่ดังคโปร่ ส่ง เข้า มาแจก ในกรุงเทพ ฯ แล้วต่อมาพวก
 มิชชันนารีจึงเอาเครื่องพิมพ์มาตั้งที่กรุงเทพ ฯ ตรงกับ รัชกาล
 เดิมเด็จพระนั่งเกล้า ฯ

การปกครองในสมัยโบราณ

รัชกาลพระเจ้ารามาธิบดี ปกครองอย่างบิดาปกครองบุตร
 ถือหลักการปกครองประเทศเป็นสำคัญ ถือว่าชาชนกรรจ์ทุกคน
 เป็นทหารของประเทศ พระเจ้าแผ่นดินทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพ
 พวกข้าราชการเป็นนายพล นายพัน นายร้อยตามลำดับ ยาม
 ปกติก็บังคับบัญชาอย่างพลเรือน ถ้าเกิดศึกสงครามก็บังคับบัญชา
 กันอย่างทหาร .

ส่วนวิธีปกครองส่วนภูมิภาคนั้น แบ่งเป็นหัวเมืองชั้นใน หัว
 เมืองชั้นนอกแต่ละประเทศราช

รัชกาลพระรามาธิบดีที่ ๑ เอาแบบแผนวิธีการปกครองแบบ
 ขอมและแบบสุโขทัยมารวมกัน คือการควบคุมพลเมืองใช้แบบ
 ทหารอย่างสุโขทัย ส่วนชนบทรวมเนียมต่าง ๆ ภายในราชธานี
 ใช้แบบเขมร เช่น :—

๑. การปกครองหัวเมือง (แบบสุโขทัย) คือแบ่งเป็น
 หัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอกแต่ละประเทศราช

๒. การปกครองภายในราชอาณาจักร (แบบเขมร) จัดเป็น ๔ พนักงานหรือเรียกว่า “จตุสดมภ์” คือ:— ขุนเมือง, ขุนวัง, ขุนคลัง และขุนนา

รัชกาลพระบรมไตรโลกนาถ ได้แก้ไขวิธีการปกครองใหม่ แยกเป็นแผนกใหม่ ๒ แผนก คือ:—

๑. การทหาร มีสมุหกลาโหมเป็นหัวหน้าทวารวราธนาจักร

๒. พลเรือน มีสมุหนายกเป็นหัวหน้าทว.พระราชธนาจักร และมีเสนาบดีขึ้นรองลงมาอีก ๔ ตำแหน่ง ซึ่งเรียกว่า “จตุสดมภ์” อย่างเดิมตนเอง แต่เปลี่ยนเรียกชื่อเสียใหม่ว่า:—

ขุนเมือง	เปลี่ยนเป็น	นครบาล
ขุนวัง	,,	ธรรมมาธิการ
ขุนคลัง	,,	โกษาธิบดี
ขุนนา	,,	เกษตรราชการ

ตามหัวเมืองก็จัดเป็นชั้นเอก โท ตรี มีเจ้าเมืองปกครองพร้อมด้วยกรมการเป็นตำแหน่ง เวียง วัง คลัง นา ทำนองเดียวกับราชธานี

รัชกาลพระรามาธิบดีที่ ๒ แบบเดียวกันกับ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถพระราชบิดาของพระองค์ เป็นแต่แก้ไขกิจการฝ่ายทหารให้ดีขึ้น คือ:—

๑. เกณฑ์คนเข้ารับราชการทหาร เรียกว่าทำตำรับบัญชีตั้ง
 ดีดดีเป็นเจ้าพนักงานทำทะเบียนพลเมือง กำหนดให้ชายฉกรรจ์มี
 หน้าที่รับราชการทหารตั้งแต่อายุ ๑๘ ขึ้นไป จนถึงอายุ ๖๐ ปี

๒. จัดระเบียบกรมพลเข้ามาซ่อมกระบวนยุทธ์

๓. ทำคำราชพิธีสงคราม คือคำว่าด้วยยุทธวิธีต่าง ๆ
 การเปลี่ยนแปลง การปกครอง เบน ระบอบ ประชาธิปไตย
 พ.ศ. ๒๔๗๕

สาเหตุ การเปลี่ยนแปลง การปกครอง จากสมบูรณาญา-
 ตีธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอย่างในปัจจุบันนั้นเป็นพระราช
 ดำริของ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ อยู่ก่อนแล้ว แต่พระบรม
 วงศ์านวงศ์ชนผู้ใหญ่อ้วนมากไม่ทรงเห็นชอบด้วย จึงได้ทรงก้อยู่
 พอดีการเงินของประเทศตกอยู่ในฐานะทรุดโทรมมาแต่สมัยก่อน นั้น
 ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งได้ก่อกำตั้งประคับภยพบตเนื่องจาก
 เศรษฐกิจตกต่ำ ทางไทยไม่สามารถจะแก้ไขให้คงสภาพพดจเดิม
 ผู้มีสติปัญญาทั้งหลายจึงเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ราษฎรจะได้เข้ามามีส่วน
 ร่วมในการบริหารประเทศ คณะราษฎรซึ่งประกอบด้วยทหารบก
 เรือ พลเรือนและพวค้ำ จึงร่วมมือกันยึดการปกครองเพื่อเปลี่ยน
 การปกครองเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.
 ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ก็ทรงยินยอมโดยดี และ

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน และ

พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคมปีเดียวกัน

รัชกาลที่ ๔ เป็นสมัยที่พระพุทธเจ้าดำรงเรื่อง เพราะพระเจ้าแผ่นดินเคยผนวชอยู่เป็นเวลานาน ดังว่าพระพุทธเจ้าทรงดำเนินนิภายใหม่เรียกว่า “ธรรมยุตตินิภาย” ทรงตั้งสมเด็จพระพรหมานุชิตชิโนวงศ์เป็นเจ้าคณะสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร ทรงสร้างวัดบรมนิวาส วัดราชประดิษฐ์ วัดมกุฏกษัตริย์ วัดโสมนัส วัดพุทธาวาราม พระราชทานเลี่ยมภาพในการถือคำสอน

รัชกาลที่ ๕ รัฐบาลอังกฤษขึ้นเคียงพระบรมด้าวรัชดาภิเษก-ประดิษฐานไว้ ณ เจดีย์บนยอดบรมบรรพต ตั้งเดิมการศึกษาศรีวิชัยธรรม ตั้งกระทรวงธรรมการดูแลกิจการทางพุทธศาสนา แปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย

รัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชนิพนธ์หนังสืออันเป็นหัตถของพระพุทธเจ้าคำคือ “พระพุทธเจ้าตรัสอะไร” ทรงสร้างสถานที่ดำรงฐานะเป็นตัวอย่างแทนการดำรงวัด

รัชกาลที่ ๗ ตั้งคายนาวะไตรปิฎกครั้งใหญ่ โปรดให้พระเถรจารย์ร้อยกรองพระธรรมเทศนาตั้งสอนประชาชนจารึกในใบลานผูกเป็นเล่มๆ แจกจ่ายทั่วราชอาณาจักร พิมพ์พระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย แจกจ่ายไปยังหอสมุดสำคัญๆ ทั่วราชอาณาจักรและตั้งไปยังต่างประเทศเผยแพร่พุทธวจนะทั่วโลก

ศิลปวิทยา

หลังจากที่ไทยเสียอิสรภาพแก่พม่าครั้งสุดท้าย ศิลปวิทยา ถูกพม่าทำลายอย่างไม่มีชนดัด แต่เมื่อไทยกู้อิสรภาพได้แล้ว ก็พยายามฟื้นฟูศิลปวิทยาอย่างเต็มที่ แต่โรงเรียนสอนศิลปวิทยาเพิ่ง มาตั้งเป็นหลักฐานในรัชกาลที่ ๒ นั้นเอง ในรัชกาลที่ ๔ ได้คบค้า ต่อกันกับชาวต่างประเทศมาก ความรู้จึงได้จากชาวต่างประเทศ การก่อสร้างก็เอนเอียงไปทางแบบฝรั่ง ในรัชกาลที่ ๕ ปลูกหัตถการ แบบยุโรปเฉพาะทหารรักษาพระองค์กองเดียว ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ ทรงจัดการทหารบกทหารเรือแบบใหม่ ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นใน พระบรมมหาราชวังเป็นครั้งแรก ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับสอน ภาษาอังกฤษ โรงเรียนฝึกวิชาทหาร โรงเรียนฝึกวิชาข้าราชการ พดเรือขึ้น ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูและตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรทั่วไป ตั้งกระทรวงธรรมการ จัดการสอบคัดเลือกเด็กไปศึกษาวิชา ต่างประเทศ

รัชกาลที่ ๖ ได้ตรา พ.ร.บ. ประถมศึกษา ตั้งกองเคอเบา และลูกเสือ สันนิษฐานให้ราษฎรตั้งโรงเรียนราษฎร สถาปนาโรงเรียน ข้าราชการพดเรือเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รัชกาลที่ ๗ เปิดโรงเรียนวิชาชีพ ขยายวิชาสามัญถึงชั้น มัธยมบริบูรณ์ในต่างจังหวัด พระราชทานทุนดำนพระองค์คัดเลือก

นักเรียนส่งไปเรียนวิทยาศาสตร์กับตะคน

โปรดให้มีการ ชุมนุม

ดูเด็กที่วราชาณาจักร ๓ ปีต่อครั้ง

วรรณคดี

รัชกาลที่ ๑ ตั้งตำคึกคึกการเขียนวรรณคดีเป็นร้อยแก้ว แปล
พงศาวดารจีนเป็นภาษาไทย พระองค์เป็นผู้นำในการฟื้นฟูวรรณคดี
ได้ทรงพระราชนิพนธ์ บทละคร เรื่องรามเกียรติ์ อุณรุทและกตอน
เพลงยาวเรื่องเวรารบพม่า กวดิศาคึกคึกม เจ้าพระยาคลัง (หน)
กวดิศาทางพุทธศาสนาได้แก่พระยาธรรมปรีชาและพระเทพโมลี (กัตติ)

รัชกาลที่ ๒ เป็นสมัยที่วรรณคดีกาดังเพลงฟู วรรณคดีที่
ตำคึกคึกมี เล่าเรื่องขุนช้างขุนแผน บทละครเรื่องรามเกียรติ์และ
อิเหนา นิราศต่าง ๆ ของสุนทรภู่ นิราศนรินทร์ บทละครเรื่อง
สังข์ทองและพระอภัยมณี พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ไว้มากมาย
เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา สังข์ทอง คำว่ ไกรทอง มณพิชัย ฯลฯ
สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสทรงนิพนธ์ติดตะแดงพ่าย

รัชกาลที่ ๓ วรรณคดีได้ถูกบันทึกไว้ในศิลาจารึกใน วัด
พระเชตุพน สมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ทรงพระราชนิพนธ์โคลงปราบดา
ภิเษก บทละครเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและเพลงยาวต่าง ๆ

รัชกาลที่ ๔ การพิมพ์เจริญขึ้นมีโรงพิมพ์หลวง มีหนังสือ
พิมพ์ชาวชนครั้งแรก ๖ ฉบับ แต่เป็นของชาวต่างประเทศ ที่เป็นของ

ไทยมีฉบับเดียวคือราชกิจจานุเบกษา พระองค์ทรงดัดในภาษา
ต่างประเทศมากจึงได้วางระเบียบการเขียนร้อยแก้วไว้เป็นอย่างดี
ได้ทรงแต่งรายยาวมหาชาติและบทละคร พระรามเดินดง กวัก
ด้ากัญญา มี กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธินกแดงเพดงยาว คุณ
พุ่มแก้วศรีนกับทกตอน เพดงยาวและบทร้องดักกรวาท กรมหมื่น
ไกรสรวิชัย ผู้ชำนาญกตอนกตบต หม่อมราโชทัย ผู้แต่งนิราศ
ตอนดอน

รัชกาลที่ ๕ เป็นสมัยความเจริญเข้าแบบใหม่ ความเจริญ
ของชาวตะวันตกเข้ามาแทรกแซง ทำให้วรรณคดีเริ่มรุ่งโรจน์
การพิมพ์แพร่หลายขึ้น เรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ทำให้หมอบ
ดัมมิต มีด้นนรเจ้าของดำนกพิมพ์ารวยมาก พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าฯ ทรงเป็นผู้นำในทางนิพนธ์วรรณคดีต่าง ๆ พระองค์
ถนัดทั้งทางร้อยแก้วและร้อยกรอง

รัชกาลที่ ๖ ทรงคงดมาควรรณคดี ออกหนังสือพิมพ์
เป็นรายเดือน ทรงพระราชนิพนธ์และแปลบทละครพูด ๆ ของ
นักประพันธ์ต่างประเทศ ทรงนำให้มีการได้คารมในทางการเมือง
ในหนังสือพิมพ์ พระราชนิพนธ์มีมากมาย พระโวหารเฉียบ
แหลมและดีเลิศ พระองค์จึงได้รับพระเกียรติว่า “พระขรรค์หาราช”

รัชกาลที่ ๗ พระราชทานเงินบดะ ๓,๐๐๐ บาท แก่ผู้แต่งหนังสือถึงขนาด โปรดให้เปลี่ยนนามกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนครว่า “ราชบัณฑิตสภา”

นิติศาสตร์

รัชกาลที่ ๑ โปรดให้ข้าราชการประชุมชำระข้อบังคับพระราชกำหนดเป็นหมวดหมู่ แล้วให้ร่างขึ้นไว้ ๓ จำแนก เรียกกฎหมายตรา ๓ ดวง

รัชกาลที่ ๒ ชำระชำระต่างให้ถูกต้องยิ่งขึ้น ได้ตรากฎหมายว่าด้วยการชกษงชาติ

รัชกาลที่ ๓ ตรากฎหมายว่าด้วยการใช้เงินตราและว่าด้วยการเรียกนามแผ่นดินเป็นรัชกาลที่ ๑ ที่ ๒ ฯลฯ

รัชกาลที่ ๔ ให้เด็กเก็บค่าธรรมเนียมดินค้า เด็กดินค้าที่ไม่สะดวกแก่การค้า ตั้งפקดเก็บภาษีร้อยชักสาม พ.ร.บ.จัดตั้งตำรวจนครบาล ตั้งศาลต่างประเทศเพิ่มเติม ให้เสรีภาพในการถือศาสนา ได้ทรงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเก่าที่ให้ความเดือดร้อนแก่ราษฎร

หลัก ๖ ประการ

คณะราษฎรได้ประกาศหลัก ๖ ประการในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชาติให้เจริญดีไป หลักทั้ง ๖ นั้น คือ:—

๑. จะต้องรักษาความเอกราช ทงหลาย ของ ประเทศ
ให้มั่นคง

๒. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ

๓. จะทำนุบำรุงความดีช ธรรมบวรณ ของราชฏวในทาง
เศรษฐิกิจ

๔. ให้ราชฏวมีดีทชเสมอกัน

๕. ให้ราชฏวได้มีเด็รภาพ อิศรภาพ

๖. ให้การคักษาแก่ราชฏวอย่างเต็มที่

ความก้าวหน้าในระบอบประชาธิปไตย

๑. ในทางบ่งกันชาติ ได้สร้างก้างกองทัพน่งแรงชน
มากกว่าเดิมทงทพบก ทพเรือ ทพอากาศ

๒. ในทางการคลัง เป็ดยนิฉเก็บภาษีเบ่นเก็บ ตามรายได้
และตามส่วนแห่งการม่การใช้ของบุคคล ทำให้มีรายได้สู่ประเทศ
เพิ่มขึ้นเรียกว่า “ประมวณรัชฏวกร”

๓. การเกษตร ขยายชดประทาน ตั้งเด็รมีการเพาะปลูก
ขยายชดทกรณ ให้แพร่หลายและจัตนคณชนตามส่วนภูมิภาค ทำให้
ฐานะชาวนาดีชนกว่าเดิม

๔. การคักษา จัตตงโรงเรียนประชาบาลทุก ตำบล ทัว
ประเทศ จัตตง ร.ร. เทศบาล ตั้งเด็รมีการคักษาวิชาชัพขยาย

กิจการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งอยู่แล้ว จัดตั้งมหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

๕. ในทางปกครอง เพิ่มกำลังตำรวจเพื่อปราบปรามโจร
ผู้ร้าย ขยายการสาธารณสุขและจัดตั้งโรงพยาบาลต่างจังหวัด
เพื่อให้ราษฎรได้รับความสะดวก ในการรักษามองกันโรคภัยไข้เจ็บ

๖. การเศรษฐกิจ บำรุงสินค้าของประเทศ อดหนุนการ
อุตสาหกรรมของพลเมือง และยังออก พ.ร.บ. ตั้งธนาคารบางอย่าง
ไว้ให้คนไทย

๗. การศาล แก้ไขกฎหมายให้บริบูรณ์ทันสมัยยิ่งขึ้นจน
ต่างประเทศเชื่อถือและยอมอยู่ใต้อำนาจการศาลของเรา

๘. การฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณี ประเพณีอันดีที่
กำลังเสื่อม ที่ต่ำต้อยก็ให้เด็กเล็ก

๙. การต่างประเทศ จัดการผูกสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ
และได้แก้ไขสนธิสัญญากับนานาชาติจนเป็นผลสำเร็จแก้ไขข้อ
ผูกมัดที่ได้ทำไว้แต่ครั้งก่อนๆ โดยสิ้นเชิง

พิมพ์ที่ไทยวัฒนาพานิช (แผนกการพิมพ์)

เลขที่ ๘๘๑ ถนนพระราม ๑ อำเภอปทุมวัน พระนคร

บุญพริ้ง ต. สุวรรณ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๔๙๔

ตำราดีเป็นดวงประทีปให้เกิดปัญญา

ตำราดีต้อง

เป็นเครื่องหมาย
ประจำ

ถ้าต้องการตำราดี มีหลักวิชา ถูกต้อง แน่นนอน
ต้องตรงไปที่

ไทยวัฒนาพานิช

ไทยวัฒนาพานิช มีแบบเรียนทุกชั้น ทุกวิชา
นับตั้งแต่นั้น

ประถม มัธยม เตรียมอุดม

และวิชาครูชุดต่างๆ

ไทยวัฒนาพานิช

๑๘ ถนนไมตรีจิต พระนคร โทร. ๒๐๔๐๗